

Fallopia gaat niet meer weg

Alleen Moeder Natuur kan de duizendknoop nog bedwingen

‘De woekerplant Fallopia is in Nederland niet meer uit te roeien.’ Dat zegt Wim van der Putten, hoogleraar functionele biodiversiteit en werkzaam bij het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) in Wageningen. Het onkruid, beter bekend als Japanse duizendknoop, zal voor de huidige generaties nog wel een groot probleem blijven. Toch vreest de wetenschapper niet voor een ecologische ramp. ‘Vaak lost de natuur problemen met invasieve exoten zelf op.’ En in die veerkracht van de natuur gaan waarschijnlijk ook de beste bestrijdingsmethoden schuil om de woekeraar in toom te houden. Auteur: Paul van der Sneppen

De Japanse duizendknoop dreigt de Nederlandse natuur en openbare ruimten te overwoekeren. De plant komt oorspronkelijk uit Oost-Azië en kan tot 3 meter hoog worden. Hoewel Fallopia zaad draagt, vindt de verspreiding van de soort hoofdzakelijk langs vegetatieve weg plaats. Wortelfragmenten en stengelknopen van slechts enkele grammen kunnen al uitgroeien tot nieuwe planten.

Varianten

Fallopia kent vier varianten, waarvan Japanse duizendknoop in Nederland de bekendste is. Een

andere variant, Boheemse duizendknoop, komt in Nederland echter ook veel voor. Het maken van onderscheid tussen de verschillende soorten kan belangrijk zijn, omdat Boheemse duizendknoop nóg lastiger te bestrijden is dan Fallopia japonica. Vaak worden de verschillende soorten uit de Fallopia-familie onder één noemer geschaard. Men spreekt dan doorgaans van Fallopia of – al dan niet correct – van Japanse duizendknoop. De Sachalinse en Afghaanse Fallopia-varianten komen in Nederland minder vaak voor.

Fallopia kwam aanvankelijk als sierplant in Europa

terecht. Het dumpen van tuinafval heeft waarschijnlijk veel bijgedragen aan de verspreiding en de verwildering. Daarmee is een groot probleem ontstaan. De plant heeft zich ontpopt als een invasieve exoot die overal in Nederland voorkomt, maar vooral in Limburg, Noord-Brabant, Gelderland, Overijssel, Utrecht en de kustgebieden welig tiert.

Beheersbaar

De focus moet volgens Van der Putten nu vooral gericht zijn op het beheersbaar houden van het probleem. ‘Op het moment dat een invasieve

‘Creëer reservaten waar Fallopia gecontroleerd kan woekeren’

exoot gaat woekeren, ben je al te laat. Dan kan alleen Moeder Natuur nog ingrijpen en dat kost tijd, veel tijd.’ Ervaringen met invasieve exoten in het verleden hebben wetenschappers geleerd dat ecosystemen invasieve exoten meestal aanvallen. Schimmels, ziekten en plagen specialiseren zich in een plant. ‘Na verloop van tijd zien we de invasiviteit, het woekergedrag dus, dan vaak afnemen.’ Maar dat moment ligt voor Fallopia in Nederland waarschijnlijk nog ver weg.

Van der Putten heeft in ieder geval nog geen enkel teken gezien dat erop duidt dat Nederlandse

 8 min. leestijd

ACHTERGROND

ecosystemen zich verweren tegen de nieuwkomer. ‘En dat is niet opmerkelijk. Zoiets kan decennia duren, soms zelfs wel eeuwen.’

Proeven

Geen goed nieuws, dus, voor wie nu Fallopia in de tuin aantreft of op een rotonde, waar het de verkeersveiligheid in gevaar brengt. Daarom is er drie jaar geleden een landelijke praktijkproef gestart. Op 120 groeilocaties worden verschillende methoden voor de bestrijding van het onkruid in de praktijk getest.

‘Zonder veel hoopvol stemmende resultaten vooralsnog’, zegt Jan Oldenburger, senior adviseur bosbeheer en bosdata bij kennisplatform Stichting Probos. Probos coördineert de praktijkproef. Eind volgend jaar hoopt de stichting een aantal conclusies te kunnen presenteren. ‘Maar we zien nu al dat de looptijd voor een aantal van de toegepaste methoden eigenlijk te kort is, en dat zegt veel over de hardnekkigheid van dit onkruid. Er worden weliswaar resultaten geboekt, maar voor bijna elke methode is een lange adem nodig. Echt effectieve bestrijdingsmethoden durven we nu nog niet aan te wijzen.’

Chemie

De meest effectieve methode tot nog toe is een chemische bestrijdingsmethode. Daarbij wordt glyfosaat geïnjecteerd onder in de stengel van de plant. ‘Het lijkt een erg bewerkelijke methode en dat is het ook. Maar als we het afzetten tegen de andere bestrijdingsmethoden die we onderzoeken, valt het eigenlijk wel mee. Kostentechnisch zou het bijvoorbeeld wel eens aantrekkelijker kunnen zijn dan intensief maaien.’

De glyfosaatmethode pakt het probleem bij de wortel aan. Letterlijk, in dit geval. Het is een van de twee beproefde methoden die tot doel hebben de wortels van de plant te doden. De meeste andere methoden beogen vooral de plant uit te putten, door begrazing, intensief maaien of het langdurig afdekken van de plant.

Glyfosaatinjecties

De glyfosaatinjecties laten het snelst resultaat zien. ‘Al na een jaar zien we dan dat er nog maar enkele stengels terugkomen en die planten zijn ook kleiner.’ Dat staat in schril contrast met de chemievrije methoden, die allemaal jaren nodig hebben om effect te sorteren. Maar ook van glyfosaatinjecties kan volgens Oldenburger pas na verloop van meerdere jaren beoordeeld worden of het een echt effectieve bestrijdingsmethode is.

‘We doen bijvoorbeeld ook proeven met verschillende doseringen. Tot nog toe laten alleen de hoogste doseringen hoopvolle resultaten zien.’ Op grond van de eerste voorzichtige resultaten met de glyfosaatmethode krijgt Probos wel al veel informatieverzoeken van partijen die ermee aan de slag willen. Helaas moet de stichting ze met een teleurstellende boodschap naar huis sturen. De injectiemethode is namelijk niet opgenomen in het gebruiksvoorschrift van het middel glyfosaat. Probos heeft daarom een proefontheffing voor het uitvoeren van de praktijkproeven gekregen. Maar wie glyfosaat op deze manier tegen Fallopia in de strijd wil werpen, is – in ieder geval voorlopig nog – in overtreding.

Politiek

En of er meer ontheffingen of een aanpassing van het gebruiksvoorschrift aan komen, valt te betwijfelen. Oldenburger verwacht dat de methode ook op politieke tegenwind kan rekenen, als ze op grotere schaal toegepast zou worden. ‘De politiek wil nu eenmaal van glyfosaat af. Die koers is gezet; dat tijt keer je niet zomaar. Maar voor Fallopia-bestrijding op plaatsen waar de plant een groot probleem vormt, zie ik nog wel kansen om straks een ontheffing te krijgen. Ik denk dan bijvoorbeeld aan plaatsen waar de plant de verkeersveiligheid in gevaar brengt.’

Een mogelijk alternatief voor glyfosaat is het middel Ultima. Proeven met het middel op Fallopia lijken, net als bij glyfosaat, de wortels van de plant aan te tasten. Dat geeft hoop. Maar ook Ultima blijft waarschijnlijk niet geheel buiten het politieke debat over chemische onkruidbestrijding. Het middel is namelijk niet helemaal chemievrij en het is juist de chemische component, een ontkiemingsremmer, die de wortels van Fallopia succesvol weet aan te tasten. En ook hier geldt: er is een lange adem nodig om Fallopia succesvol met Ultima te bestrijden.

Afdekken

Een andere methode die in de praktijkproef is opgenomen, is het afdekken van de planten. Over de resultaten kan Oldenburger nog weinig zeggen. Het onkruid moet meerdere jaren achtereen onafgebroken afgedekt worden. ‘Een kostbare aangelegenheid en lang niet overal toepasbaar’, aldus de onderzoeker. ‘Je moet de doeken aanschaffen, de groeiplaats van Fallopia moet goed voorbereid worden en er moet enorm zorgvuldig gewerkt worden. Bij het kleinste gat in het doek weet het onkruid zich toch een weg naar het licht te banen.’

‘Wanneer een invasieve exoot gaat woekeren, ben je al te laat’

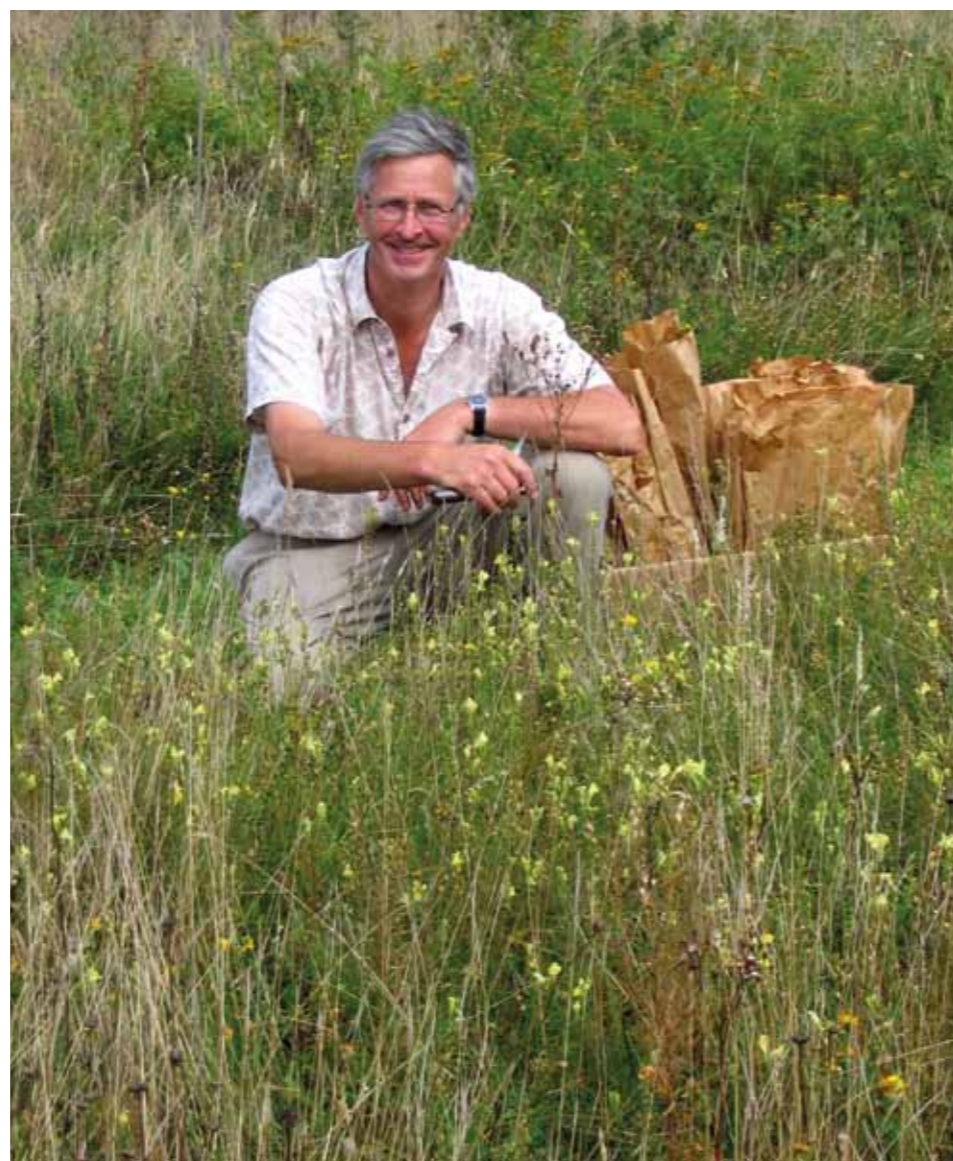
Bij het afdekken wordt het onkruid eerst bedekt met een laag schone grond; dat om te voorkomen dat stobben of andere onregelmatigheden in de bodem het doek beschadigen. Vervolgens wordt er met grote zorgvuldigheid geotextiel over de groeiplaats gelegd. Die wordt vervolgens ook weer afgedekt met een laag grond. Als alles goed gaat, kan na vier jaar beoordeeld worden of de methode effect heeft.

Maaien

Ook intensief maaien wordt onderzocht als bestrijdingsmethode. Doel van de methode is om het onkruid uit te putten. De resultaten van de proeven stemmen echter nog niet hoopvol. ‘Je hebt er een heel lange adem voor nodig, geduld en consequent volhouden. Als de aandacht even verslapt, heb je zo de hele populatie weer terug.’ *Fallopia* laat zich bovendien niet makkelijk uitputten, zo is al gebleken uit onderzoeken met intensief maaibeheer. ‘Opmerkelijk is dat het aantal stengels toeneemt en dat de groeilocatie groter lijkt te worden. De totale hoeveelheid biomassa op de groeilocatie blijft daarmee min of meer constant.’

Verspreiding

Maaien kan bovendien bijdragen aan de verspreiding van *Fallopia*, waarschuwt Van der Putten. ‘Vooral het klepelen van *Fallopia* is af te raden. Daarbij wordt de plant te veel gefragmenteerd in kleine levensvatbare stukjes stengel. Die worden vaak weer met de maaier meegevoerd en dus verspreid naar andere locaties. Wie kiest voor intensief maaibeheer, zou ik willen aanraden om de plant te snijden, met een schotel-maaier of een messenbalk. Daarna is het zaak om het afval zorgvuldig af te voeren en bijvoorbeeld te composteren.’ De meest creatieve methode van *Fallopia*-bestrijding is wel de begrazing door varkens, waarmee de gemeente Renkum vorig jaar kwam. Bij station Oosterbeek is toen een halve hectare land tussen een woonwijk en de spoorlijn ingericht voor bonte Bentheimer-landvarkens. De dieren doen meer dan alleen het land begrazen: ze wroeten ook in de grond en eten de wortels van *Fallopia* op.

Wim van der Putten

ENQUÊTE: WEINIG FIDUCIE IN CHEMIEVRIJE BESTRIJDING VAN FALLOPIA

De lezersenquête die Stad & Groen over dit onderwerp online heeft gezet, is door 54 lezers beantwoord. Opmerkelijk is vooral dat een relatief kleine minderheid van de respondenten fiducie heeft in chemievrije bestrijding van *Fallopia*.

Een op de tien respondenten (9,3%) gelooft dat het onkruid chemievrij uit te roeien is. Een kwart denkt dat het op die manier beheersbaar te houden is. We zien dus dat ongeveer een derde van de respondenten nog steeds de hoop vestigt op chemievrije bestrijding. Een minderheid, weliswaar, maar wie het betoog van hoogleraar Wim van der Putten in dit artikel goed leest, moet concluderen dat die groep toch ooit gelijk kan krijgen, al zal dat niet op de korte termijn zijn.

Uitroeien

Op de vraag of *Fallopia* uit te roeien is, verschillen de meningen. Een kleine meerderheid heeft de hoop op uitroeiing opgegeven. Dat betekent dat bijna de helft van de respondenten nog steeds wil inzetten op het totaal uitbannen van het onkruid uit Nederland. Dat staat in schril contrast met de manier waarop de deskundigen in dit artikel daarover denken. Die sluiten uitroeiing categorisch uit en zetten uitsluitend in op het beheersbaar houden van *Fallopia*.

Over de meest effectieve bestrijdingsmethode lopen de meningen ver uiteen. Opmerkelijk is dat Ultima, waarmee in de praktijkproeven nog enig-

zins hoopgevende resultaten worden geboekt, van de respondenten weinig vertrouwen krijgt. Dat kan overigens ook te maken hebben met de relatieve onbekendheid met het middel; daarmee heeft de enquête geen rekening gehouden.

Intensief maaibeheer wordt door de meeste respondenten (53,8%) gezien als de meest effectieve bestrijdingsmethode. De deskundigen in dit artikel zijn daarover minder uitgesproken. Ze zetten bovendien ook enkele kritische noten bij deze methode.

Bijna de helft van de respondenten (46,2%) zet in op glyfosaat als meest effectieve bestrijdingsmethode. Dat is in lijn met de voorlopige bevindingen uit de praktijkproeven, al wordt daarin wel een speciale injectiemethode beproefd en dus niet de bladbehandeling die de meeste respondenten gewend zijn te gebruiken.

Opmerkelijk is ook dat slechts een kwart van de respondenten (26,4%) aangeeft dat in hun gemeente zeer actief aan *Fallopia*-bestrijding wordt gedaan. Dat kan overigens ook te maken hebben met het feit dat het onkruid niet in alle delen van het land even veel voorkomt. De enquête houdt geen rekening met de herkomst van de respondenten. Toch kan dit ook een indicatie zijn van het gegeven dat de bestrijding van *Fallopia* nog lang niet overal genoeg aandacht krijgt.

Praktisch

Oldenburger heeft de proef in het Probos-onderzoek meegenomen. ‘De proef is zeer sympathiek. Hij heeft bijgedragen aan het vergroten van de aandacht voor duizendknoop en lijkt zelfs enig effect te sorteren.’ De begrazingsmethode is niet nieuw. In Engeland is men er bijvoorbeeld in geslaagd op enkele plaatsen berenklauw succesvol te bestrijden met begrazing door schapen. ‘Toch lijkt de begrazingsmethode me lang niet altijd even praktisch. Je kunt nu eenmaal niet overal even makkelijk plaatsen inrichten waar varkens kunnen wroeten.’

De proef is nog niet heel succesvol geweest, maar is dit jaar wel voortgezet. Dat gebeurt mede op verzoek van aanwonende burgers, die de dieren in hun hart hebben gesloten. Ook probeert de gemeente Renkum om de bestrijding met behulp van varkens ditmaal grondiger aan te pakken. Daarvoor worden nu oudere varkens ingezet; die zijn beter in staat om de bodem om te woelen en te ontdoen van *Fallopia*-wortels.

Plan

Hoewel de landelijke praktijkproef nog niet afgerond is, kan al voorzichtig geconcludeerd worden dat een effectieve bestrijdingsmethode voor *Fallopia* nog een verre droom is. Oldenburger

drukt beheerders van openbaar groen op het hart om vooral een goed plan te maken voor het beheersen van *Fallopia*. ‘Zorg ervoor dat je in je gemeente een plan hebt voor zaken als maai- en grondbeheer, maar ook voor grondwerkzaamheden, bij het trekken van kabels bijvoorbeeld. Eis van aannemers schone grond die vrij is van *Fallopia*-kiemen. Leg locaties met *Fallopia* ook vast op kaart en geef daarop aan waar de plant met rust kan worden gelaten en waar bestrijding noodzakelijk is.’

Ook Van der Putten pleit ervoor om in dergelijke plannen de mogelijkheid te creëren om *Fallopia* gecontroleerd te laten woekeren. ‘Het met rust laten van de plant zou vaker deel moeten uitmaken van het beleid ten aanzien van *Fallopia*. Het creëren van “reservaten” schept de mogelijkheid voor onderzoekers om te kijken hoe ecosystemen, vooral het bodemleven, de interactie met *Fallopia* aangaan. De kans is reëel dat de natuur zelf ons ooit de beste bestrijdingsmethode voor *Fallopia* aanreikt, bijvoorbeeld in de vorm van een ziekte of een schimmel.’

‘Goed grond- en maai-beheer zijn essentieel voor de beheersing van Fallopia’

Jan Oldenburger